

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060107

DOM
2015-09-29
Stockholm

Mål nr
M 7788-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-07-30 i mål M 3322-13, se bilaga

KLAGANDE

Länsstyrelsen i Värmlands län
651 86 Karlstad

MOTPARTER

1. NEOVA Aktiebolag, 556151-6708
Box 1143
824 13 Hudiksvall

2. Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

SAKEN

Tillstånd till torvtäkt på fastigheten X i Karlstads kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom samt Länsstyrelsens i Örebro län beslut den 29 april 2013 (dnr 551-4492-2012) och avslår NEOVA Aktiebolags ansökan om tillstånd till torvtäkt.

Dok.Id 1201009

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Värmlands län har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska avslå NEOVA AB:s ansökan om tillstånd till torvtäkt på fastigheten X i Karlstads kommun.

NEOVA AB (bolaget) har motsatt sig ändring och begärt att mark- och miljödomstolens domslut ska ändras så att tillståndet gäller till och med den 31 december 2030.

Naturvårdsverket har tillstyrkt Länsstyrelsens i Värmlands län yrkande.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har till stöd för sin talan anfört samma omständigheter som i underinstanserna och förutom detta lagt till bl.a. följande.

Länsstyrelsen i Värmlands län

Det tillståndsgivna täktområdet utgör en sådan värdefull natur- och kulturmiljö som avses i stoppregeln, 9 kap. 6 g § miljöbalken (MB). Denna bedömning grundas på att Åstorpsmossen i sin helhet utgör klass 1 enligt den nationella våtmarksinventeringen, VMI, att området omfattas av riksintresse för naturvården samt att området hyser höga ornitologiska värden. Både vid tidpunkten för revideringen av riksintresset Ölmans raviner och vid klassningen enligt VMI var den del av Åstorpsmossen där täktverksamhet tidigare har bedrivits sedan länge känd och påverkad. Torvbrytning i de områden där brytning tidigare har skett bör således anses direkt påverka det utpekade riksintresset negativt och även den västra delen av Åstorpsmossen. I rättspraxis har det inte funnits förutsättningar att bevilja tillstånd till torvtäkt avseende en mosse som vid VMI hade förts till klass 2, då mossen i sådant fall ansågs vara en sådan värdefull naturmiljö att 9 kap. 6 g § MB var tillämplig.

Länsstyrelsen har vidare ifrågasatt att Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Örebro län och Länsstyrelsen i Örebro län har behandlats som parter.

Bolaget

Bolaget har visat att den hydrologiska påverkan från ett dike sträcker sig som mest cirka 30 meter från diket. Det medför att det med god marginal inte finns någon risk för hydrologisk påverkan från den sökta verksamheten på den opåverkade delen av Åstorpsmossen. Enligt Naturvårdsverkets rapport är ett våtmarkscomplex en våtmark som består av flera myrtyper eller delobjekt. Det räcker således med två delobjekt för att definiera en våtmark som ett våtmarkscomplex. Det delområde som är aktuellt för täkt är sannolikt inte ens en våtmark enligt Naturvårdsverkets definition av våtmark. Hela delobjektet har ändå legat till grund för klassificeringen i VMI och medfört att hela Åstorpsmossen får en större areal. Storleken av en våtmark har stor betydelse vid denna klassificering. Man har regelmässigt vid klassificeringen i VMI tagit med även kraftigt påverkade delar för att öka den totala storleken. Att nästan halva arealen är påverkad av torvtäkt och var det redan vid inventeringstillfället var således ingen nackdel för klassificeringen. Den skadade delen av mossen förringar inte de höga naturvärden som finns i den orörda delen. Men på den del som är aktuell för täkt finns inga höga naturvärden eller ens en våtmark. Naturvårdsverket anser att det är helt avgörande vid bedömningen av våtmarkscomplexets naturvärden och tillämpningen av stoppregeln för torvtäkter att det rör sig om ett sammanhängande hydrologiskt objekt. Av regeringens proposition framgår emellertid att höga naturvärden kan uppstå i hydrologiskt intakta våtmarker. Här talas inte något om sammanhängande hydrologiskt system. Om hela Åstorpsmossen inklusive de täktade och dikade delarna ses som ett våtmarkscomplex kan inte heller hela Åstorpsmossen per definition var hydrologiskt intakt i betydelsen ursprungligt skick.

Åstorpsmossen är inte ett objekt där det är möjligt att restaurera de täktade delarna. Däremot kan Bolaget bidra till måluppfyllelsen för miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker genom att först ta ut torv och skörda stora delar av de täktade delarna och sedan skapa nya våtmarker utan kostnad för det allmänna. Regeringen har beslutat om preciseringar av miljö kvalitetsmålen och etappmålen i miljömålssystemet och har då angett bl.a. att torvbrytning sker med stor hänsyn till miljö- och kulturhistoriska värden och endast i myrar med ringa naturvärden som redan är kraftigt påverkade av dikning eller torvtäkt. Naturvårdsverket har i sin nationella strategi för det aktuella miljömålet

uttalat att torvproduktion i första hand bör komma ifråga inom myrar och våtmarker som redan är kraftigt påverkade genom till exempel dikning eller ofullständigt utvunna täkter.

Naturvårdsverket

Åstorpsmossen bedömdes inom ramen för VMI ha mycket höga naturvärden (naturvärdeklass 1) med anledning av mossens storlek och representativitet. Åstorpsmossen är en stor öppen och i huvudsak hydrologiskt intakt platåformigt välvd högmosse med ett omfattande gölsystem. Nästan halva arealen är påverkad av torvtäkt och var det redan vid inventeringstillfället för VMI. De stora orörda mossarna i objektet är dock så värdefulla att våtmarkskomplexet trots det gavs naturvärdeklass 1. Naturvårdsverket har särskilt granskat bedömningen av Åstorpsmossens naturvärdeklass inom ramen för detta ärende och bedömt att den naturvärdeklassning som gjordes inom den nationella våtmarksinventeringen är riktig. En stor del av de våtmarker som har naturvärdeklass 1 och 2 har något delobjekt som är hydrologiskt påverkat. För att nå miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker är det inte möjligt att enbart bevara de våtmarker som är helt opåverkade utan det är också nödvändigt att bevara och restaurera påverkade våtmarker. Den tillståndsgivna täkten är lokaliserad i en del av Åstorpsmossen som gränsar till övriga mossen både i väster och öster. När våtmarksobjekten avgränsades inom VMI var huvudregeln att alla hydrologiskt sammanhängande våtmarker skulle bilda ett objekt. Inom ramen för VMI delades Åstorpsmossen upp i flera delobjekt. Uppdelningen utgör ett sätt att beskriva olika våtmarkstyper inom ett och samma objekt. Då delobjekt definieras efter våtmarkstyp, kan ett delobjekt finnas på flera ställen inom ett objekt. Delobjekten har hydrologisk kontakt med varandra. Stoppregeln bör vara tillämplig även om delar av Åstorpsmossen är hydrologiskt störd och följaktligen hyser lägre naturvärden än mossekomplexet som helhet. Vid en naturvärdesvärdering av en del av ett våtmarkskomplex bör man ta hänsyn till hur denna del påverkar övriga delar av våtmarken. Om en del tas i anspråk för exploatering finns det risk för att även andra delar av våtmarken får ett lägre naturvärde. Man bör därför även av denna anledning betrakta våtmarksobjektet som ett sammanhängande objekt. Mossekomplexets storlek har också i sig betydelse för dess naturvärde genom att ett större område är mer motståndskraftigt mot förändringar än ett litet. Ett stort objekt kan även

ha en större variation i hydrologi, topografi och ekologi än små objekt och kan därför erbjuda ett större utbud av livsmiljöer.

REMISSYTTRANDE

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har uppgett bl.a. följande. SGU bedömer det sannolikt att den hydrologiska påverkan som planerad täkt kan ge upphov till kommer vara begränsad till några tiotal meter utanför det planerade täktområdet. Den låghumifierade vitmossetorv som i huvudsak bygger upp mossen har en mycket hög vattenhållande förmåga vilket gör att SGU bedömer att en framtida täktverksamhet endast lokalt kommer påverka mossens hydrologi. För att säkerställa att sedan tidigare opåverkade delar av mossen inte påverkas hydrologiskt rekommenderar SGU ett säkerhetsavstånd på minst 30 meter mellan den planerade täkten och de sedan tidigare opåverkade delarna av mossen. SGU delar således de slutsatser som bolaget dragit då det gäller hydrologisk påverkan av en framtida täkt. Däremot delar inte SGU helt bolagets resonemang avseende dikens påverkan på hydrologin. Bolaget menar att diken erfarenhetsmässigt endast påverkar hydrologin ungefär 30 meter från ett dike. Ett dike som går ner i jordlager med stor genomsläpplighet för vatten kan, även i torvmarker, påverka grundvattenförhållandena på betydligt större avstånd än 30 meter. SGU bedömer dessutom inte att mossen består av två skilda hydrologiska system utan att det med all sannolikhet finns en hydrologisk kontakt mellan de idag påverkade och opåverkade delarna av mossen. SGU anser dock att den centrala frågan är i vilken utsträckning framtida täkt kan komma att påverka hydrologi och vegetation utanför täktområdet. Eftersom vatten rör sig mycket långsamt genom torven bedömer SGU att denna kontakt, med undantag av områdena närmast dikena, inte kommer leda till någon signifikant påverkan av mossens orörda delar.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

I målet har invänts mot att miljöprövningsdelegationen och Länsstyrelsen i Örebro län har behandlats som motparter.

Om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets avgörande till mark- och miljödomstol blir den förvaltningsmyndighet som först har beslutat i saken motpart till den enskilde i domstolen (5 kap. 2 § första stycket lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar). Detta gäller inte när t.ex. en sådan ideell förening som avses i 16 kap. 13 § MB har överklagat (bestämmelsens tredje stycke). Eftersom någon enskild inte hade överklagat Länsstyrelsens i Örebro län beslut var varken denna länsstyrelse eller dess miljöprövningsdelegation, som inte kan anses utgöra en egen myndighet, parter i mark- och miljödomstolen. Att miljöprövningsdelegationen har tagits upp i mark- och miljödomstolens domshuvud och har förelagts att yttra sig kan dock inte anses ha påverkat utgången i målet. Samma gäller det förhållandet att Länsstyrelsen i Örebro län har förelagts att yttra sig.

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning i fråga om tillstånd till den sökta torvtäkten.

Av 9 kap. 6 g § miljöbalken framgår att en torvtäkt som omfattas av tillståndsplikt enligt 9 kap. miljöbalken inte får komma till stånd i en våtmark som utgör värdefull natur- eller kulturmiljö.

Av förarbetena till denna bestämmelse (prop. 2008/09:144 s. 20 f) framgår bland annat att miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker innebär att torvbrytning ska ske med stor hänsyn till hydrologiska konsekvenser och på så sätt att påverkan på den biologiska mångfalden undviks. Torvtäkt bör endast ske i myrar som redan är kraftigt påverkade av dikning eller i ofullständigt utvunna tåkter som inte bedöms vara lämpliga restaureringsobjekt. De våtmarker som har klass 1 och 2 enligt den nationella våtmarksinventeringen (VMI) får enligt propositionen i regel anses ha höga naturvärden.

Vid den nationella våtmarksinventeringen har Åstorpsmossen bedömts ha mycket höga naturvärden och har fått den högsta klassificeringen, klass 1. Vid inventeringstillfället var nästan halva Åstorpsmossens areal påverkad av den på 1950- eller 1960-talet bedrivna torvtäktsverksamhet. Naturvårdsverket har också inom ramen för detta ärende särskilt granskat bedömningen av Åstorpsmossens naturvärdeklass och bedömt att den naturvärdeklassning som gjordes inom den nationella våtmarksinventeringen är riktig.

Vad bolaget har anfört ger enligt Mark- och miljööverdomstolen inte anledning att ifrågasätta riktigheten i klassificeringen av Åstorpsmossen. Åstorpsmossen har som helhet förts till naturvärdeklass 1 och i målet har inte framkommit annat än att Åstorpsmossen består av ett hydrologiskt system. Den del av Åstorpsmossen som nu är aktuell för torvtäkt är visserligen påverkad av den täktverksamhet som bedrevs där för över femtio år sedan men det har inte framkommit annat än att även den delen fortfarande har betydelse för mossen som helhet och dess naturvärden. Den del av Åstorpsmossen där täktverksamhet tidigare har bedrivits kan därför inte betraktas som en separat del med lägre naturvärde än mossekomplexet som helhet.

Mark- och miljööverdomstolen finner sammanfattningsvis att området inom vilket tillstånd till torvtäkt söks ska ses som en sådan värdefull naturmiljö där torvtäkt inte får komma till stånd enligt bestämmelsen i 9 kap. 6 g § miljöbalken. Mark- och miljödomstolens dom och länsstyrelsens beslut ska därför upphävas och bolagets ansökan ska avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljööverdomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark, referent, Anna Tiberg och Gösta Ihrfelt samt tekniska rådet Yvonne Eklund.

Föredragande har varit Gunilla Barkevall.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-07-30
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 3322-13

KLAGANDE

1. Naturvårdsverket
106 48 Stockholm
2. Länsstyrelsen i Värmlands län
651 86 Karlstad
3. Naturskyddsföreningen i Karlstad

MOTPARTER

1. Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro
2. Neova AB, 556151-6708
Box 1143
824 13 Hudiksvall

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Örebro län beslut den 29 april 2013 i ärende nr 551-4492-2012, se domsbilaga 1

SAKEN

Torvtäkt inom fastigheten X i Karlstads kommun _____

DOMSLUT

I. Med delvis ändring av det överklagade beslutet föreskriver mark- och miljödomstolen följande.

1. Neova AB ges tillstånd att bedriva täkt av torv inom det område som markerats genom svart skraffering i domsbilaga 2.
2. Tillståndet ska gälla till och med den 31 december 2029.
3. Grundvattenrör ska finnas utmed täktområdets östra gräns och sedimentbassängerna ska förses med fördröjningsgardiner.

Dok.Id 372123

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

II. Mark- och miljödomstolen avslår övriga i målet framställda yrkanden.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Örebro län (MPD) lämnade i beslut den 29 april 2013 Neova AB (bolaget) tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att inom fastigheten X i Karlstads kommun bedriva täkt av torv inom täkt-planens verksamhets- och brytningsområde, se bilaga 1 till det överklagade beslutet, enligt de villkor m.m. som framgår av nämnda beslut.

För det överklagade beslutet i dess helhet, se domsbilaga 1.

Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Värmlands län och Naturskyddsföreningen i Karlstad har överklagat MPD:s beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.**Naturvårdsverket**

Naturvårdsverket har yrkat att det överklagade beslutet ska upphävas.

Länsstyrelsen i Värmlands län

Länsstyrelsen i Värmlands län har *i första hand* yrkat att det överklagade beslutet ska upphävas.

Länsstyrelsen i Värmlands län har *i andra hand* yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra det överklagade beslutet genom att det verksamhets- och brytningsområde som tillståndet avser begränsas och att skyddszoner bestäms på så sätt att risken för direkta och indirekta skador och försämringar i den värdefulla naturmiljön på de orörda delarna av Åstorpsmossen undanröjs och att risken för skador, försämringar och olägenheter för det skyddsvärda fågellivet elimineras.

Länsstyrelsen i Värmlands län har, för det fall mark- och miljödomstolen inte upphäver det överklagade beslutet, vidare yrkat att tillståndet ska förenas med villkor om att det ska finnas grundvattenrör utmed täktområdets östra gräns och att sedimentbassängerna ska förses med fördröjningsgardiner.

Naturskyddsföreningen i Karlstad

Naturskyddsföreningen i Karlstad (Naturskyddsföreningen) har yrkat att bolaget inte ska ges tillstånd för torvtäkten och att en bättre lokaliseringsutredning ska ske innan miljökonsekvensbeskrivningen godkänns.

Om tillstånd ändå ges till torvtäkten har Naturskyddsföreningen yrkat att produktionsområdet avgränsas så att det i sin helhet förläggs väster om riksintresseområdet för naturvård, att skyddszonen utökas med förslagsvis 100 m mellan produktionsområdet och riksintresseområdet, samt att tillstånd endast ska lämnas för tio år.

Bolaget

Bolaget har, såsom talan slutligen bestämts, framställt följande yrkanden och inställning i målet.

Bolaget har *i första hand* yrkat att mark- och miljödomstolen ska avslå överklagandena och fastställa meddelat tillstånd för bolaget.

Bolaget har *i andra hand*, med tillägg till yrkande punkten 1, yrkat att skyddszonen utökas i söder med ytterligare 65 m på bekostnad av brytningsområdet för att ytterligare säkerställa och förstärka skyddet mot den opåverkade delen av Åstorpsmossen.

Bolaget har med tillägg till yrkande punkten 1, *i tredje hand* yrkat att skyddszonen utökas med ytterligare 200 m (totalt 250 m) på bekostnad av brytningsområdet och att området för torvskörd minskas i motsvarande omfattning.

UTVECKLING AV TALAN**Naturvårdsverket**

Naturvårdsverket har till stöd för sin talan uppgett i huvudsak följande.

Verksamheten är inte förenlig med stoppregeln i 9 kap. 6 g § miljöbalken och miljö kvalitetsmålen Ett rikt växt- och djurliv och Myllrande våtmarker m.h.t. områdets höga naturvärde enligt våtmarksinventeringen (VMI) samt fågelliv omfattande ett flertal rödlistade arter och arter skyddade enligt fågeldirektivet. Den avgränsning som gjordes av Åstorpsmossen i VMI är korrekt, då det tydligt framgår att mossen är ett sammanhängande våtmarksobjekt. En ev. täkt kommer att påverka grundvattennivån i området närmast täkten. Höga naturvärden i form av rikt fågelliv kopplade till våtmarker utgör grund för att avslå en ansökan enligt stoppregeln för torvtäkter.

Åstorpsmossen är en stor, öppen och i huvudsak hydrologiskt intakt plåtåformigt välvd högmossa med ett omfattande gölssystem. Nästan halva arealen är påverkad av torvtäkt och var det redan när VMI genomfördes. Den omständigheten att en våtmark har klassats högt i VMI trots att det redan vid inventeringen fanns delområden som var hydrologiskt påverkade, indikerar att det är fråga om ett område som kan vara lämpligt att restaurera.

Enligt en fågelinventering som genomfördes 2007 av förekomsten av spelplatser för orre samt inventering av häckfågelfaunan på mossar i Karlstads kommun återfinns det rikaste fågellivet i kommunen på Åstorp- och Sånebymossen samt Västra och Östra Älgåmossen. De inventeringar som bolaget utfört visar även de tydligt att Åstorpsmossen hyser ett rikt fågelliv. I samband med bolagets inventering observerades 59 fågelarter varav 12 är upptagna i bilaga 1 i artskyddsförordningen. Fyra av de inventerade arterna är rödlistade. Den rödlistade storspoven har enligt bolagets inventering konstaterats häcka inom Åstorpsmossen. Storspoven är en störningskänslig art och flera studier visar att arten kan påverkas av verksamheter som exempelvis bullrar. Vad gäller torvtäkter är det även fråga om att dess habitat försvinner. Verksamheten skulle motverka möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv. Risken för påverkan på fåglarna i området innebär att lokaliseringen är olämplig.

Efterbehandling är inte en form av återställande av naturtypen utan innebär att man skapar en ny miljö. Torvtäkt och efterbehandling förstör myren som naturtyp. Detta innebär att förutsättningarna för myrens arter minskar och därmed variationen av naturtyper och arter i landskapet.

Det bör ställas särskilt stränga krav på sökandens lokaliseringsutredning när lokaliseringen är starkt ifrågasatt som i detta fall. Om det material som kan utvinnas kan ersättas med andra täkter eller om det finns andra närbelägna områden som skulle vara bättre att exploatera för täktverksamhet kan lokaliseringen bedömas som olämplig med stöd av 2 kap. 6 § miljöbalken. I ansökan anges att ett alternativ till den aktuella täkten är att leta upp, prospektera och öppna en helt ny fyndighet med exakt likvärdiga egenskaper hos torvmaterialet. Naturvårdsverket ifrågasätter behovet av exakt likvärdiga egenskaper. Lokaliseringen behöver inte begränsas till en enskild sammanhängande yta torvmark. Torvmarker är inte en sådan fyndighet där möjligheten att hitta alternativa lokaliseringar i allmänhet kan anses begränsad.

Det aktuella området är enligt 3 kap. 6 § miljöbalken utpekad som riksintresse för naturvård med namn Ölmans raviner. Av registerbladet för området av riksintresse framgår att det är ett stort, välutvecklat och oskadat ravinsystem med ett artrikt växt- och djurliv. Naturvårdsverket bedömer att den aktuella verksamheten innebär en negativ inverkan på riksintressets värden.

Av Naturvårdsprogrammet för Karlstads kommun framgår att en målsättning är att all torrläggning av våtmarker i kommunen ska upphöra. Där anges att det aktuella mosseområdet ska skyddas som naturreservat alternativt naturvårdsområde. Av den avgränsning som anges på kartan i programmet framgår att avsikten är att skydda hela våtmarkskomplexet inklusive det område som omfattas av den aktuella ansökan. Det konstateras även att mossen har en störningskänslig fauna.

Naturvårdsverket har till stöd för sin talan även hänvisat till skriftlig bevisning.

Länsstyrelsen i Värmlands län

Länsstyrelsen i Värmlands län har till stöd för sin talan uppgett i huvudsak följande.

Verksamheten är inte tillätlig med hänsyn till de höga naturvärden som finns på mossen. Åstorpsmossen i sin helhet är av riksintresse för naturvård och har högsta klassning i VMI. Fågelfaunan innehåller fem arter som är knutna till mossar och skyddade som särskilda skyddsområden enligt bilaga 1 till fågeldirektivet och/eller rödlistan. Den rödlistade storspoven är dessutom klassificerad i kategorin sårbar. De flesta av nämnda arter är mycket störningskänsliga, framförallt då människor rör sig på myren. Bolaget har inte tillräckligt utrett möjligheterna för en alternativ lokalisering.

Det är uppenbart att Åstorpsmossen har fått högsta klassen i VMI p.g.a. sin storlek och representativitet. Det är en öppen, stor och i huvudsak hydrologiskt intakt plåtåformig välvd högmosse med ett omfattande gölsystem. Nästan halva arealen är påverkad av torvtäkt och var det även när VMI gjordes. Dessutom har laggkärren runt om och mellan de stora mosseplanen dikats. Trots det är de stora orörda mossarna så värdefulla att den höga klassningen framstår som självklar.

Det stämmer inte såsom MPD anger i sitt beslut att den påverkade delen av mossen har undantagits i Naturvårdsprogrammet för Karlstads kommun. Revideringen av området av riksintresse 2000 innebar att det tidigare området av riksintresse utökades till att omfatta nu aktuellt område. Att registerbladet inte innehåller någon beskrivning som förklarar revideringen kan inte ges en sådan rättslig innebörd att revideringen saknar betydelse och att det nya området för riksintresset saknar skydd.

I inventeringsprotokollet från VMI av Åstorpsmossen från 1994 anges att om Sånebymossen och Åstorpsmossen betraktas som en enhet utgör de ett synnerligen värdefullt myrfågeldområde. Regionalt utgör också Åstorpsmossen m.h.t. art-sammansättningen en mycket viktig fågellokal. Bolaget har bevisbördan för att de delar av Åstorpsmossen som direkt eller indirekt kommer eller riskerar att komma

att påverkas av torvbrytning inte är en sådan värdefull naturmiljö som avses i 9 kap. 6 g § miljöbalken. Av Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 juni 2013 i mål M 1278-12 framgår också att det är bolaget som har bevisbördan för att t.ex. olika delar av ett mossekomplex utgör separata hydrologiska system och att torvbrytning kan ske utan att vissa delar av en mosse påverkas. Detta har bolaget inte visat.

Av ortofoto framgår att tidigare torvbrytning har påverkat ett relativt stort område utanför själva täktområdet. Företrädare för länsstyrelsen har också på plats kunnat konstatera hur de mörka områdena på ortofotot är bevuxna med ljung, vilket visar att mossen har blivit torrare i detta område. Detta talar med styrka för att Åstorpsmossen måste betraktas som ett hydrologiskt system och att det beviljade täktområdet inte kan betraktas som en separat del där torvtäkt kan bedrivas utan risk för påverkan på andra delar av mossen. Själva torvbrytningen, de direkta skador och följdverkningar som denna ger upphov till och de förändringar på omgivningen som senare efterbehandling skulle medföra, innebär sannolikt en ganska stor negativ påverkan på en betydande del av Åstorpsmossen. En utveckling som leder till att större delar av mossen blir torrare påverkar t.ex. insektslivet som i sin tur utgör föda för bl.a. vadarfåglar.

Den skyddsvärda fågelfaunan vid Åstorpsmossen hotas inte bara av att deras livsmiljöer kommer att förändras, utan även av bl.a. visuella och audiella störningar från verksamheten. Dessa audiella störningar är inte jämförbara med trafikbuller och de utredningar om trafikbullers påverkan på fågelliv som bolaget åberopat är därför inte tillämpliga. Till skillnad från MPD finner länsstyrelsen att det är utslutet att skyddsvärda fåglar på platsen inte kommer att störas av täktverksamheten. Bedrivande av täktverksamhet inom det aktuella brytningsområdet, där det konstaterats att det förekommer skyddsvärda fågelarter, innefattar också ett sådant avsiktligt störande som avses i artskyddsförordningen. Bolaget kan inte anses ha visat att det finns förutsättningar att medge artskyddsdispens i förevarande mål och inte heller att verksamheten är förenlig med 2 kap. miljöbalken eller balkens grundläggande bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområden.

Det framstår som oklart hur täktverksamheten, genom bl.a. dikning och sedimentationsdammar, kommer att påverka flödet i recipienterna. I fråga om mindre vattendrag som bäckar kan det uppstå en försämring avseende hydrologisk regim i vattendragen och det finns en risk för att miljökvalitetsnormen inte uppnås eller försämrats. Aktuella vattenförekomster uppnår inte en god kemisk status med avseende på kvicksilver och det finns risk för spridning av kvicksilver i samband med torvbrytning.

Länsstyrelsen i Värmlands län har till stöd för sin talan även hänvisat till skriftlig bevisning.

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen har uppgett i huvudsak följande till stöd för sin talan.

Det är inte rimligt att en av Karlstads mest värdefulla våtmarker, som bl.a. utpekats som ett framtida naturreservat, under 20 år eller mer ska påverkas av buller och andra störningar från torvtäktverksamhet på Åstorpsmossen. Innan beslut tas bör bolaget i vart fall redovisa en bättre lokaliseringsutredning. De östra delarna av Åstorpsmossen är tillsammans med den angränsande Sånebymossen av riksintresse för naturvården enligt Karlstads kommuns översiktsplan från 2006. Av ”Naturvårdsprogram för Karlstads kommun” framgår att området som helhet har stora naturvärden bl.a. med naturskogsartade skogspartier och ett rikt fågelliv.

Åstorpsmossen-Sånebymossen tillhör Karlstads kommun mest värdefulla myrmarker och ska enligt Naturvårdsprogrammet skyddas som i första hand naturreservat senast 2020. Naturskyddsföreningen anser att området i sin helhet bör få ett långsiktigt skydd som naturreservat.

Åstorpsmossens höga naturvärden och klassning som riksintresseområde gör det olämpligt med torvtäkt. Tillstånd får inte ges enligt 9 kap. 6 g § miljöbalken, i vart fall inte på de delar av mossen som berörs av riksintresseområde, då våtmarken utgör en värdefull naturmiljö. Fågelinventeringen visar på boplats för storspov, en

rödlistad art, i ett revir som sträcker sig inom det sökta verksamhetsområdet samt revir av ljungpipare. Länsstyrelsen har valt att inte ta hänsyn till detta, vilket Naturskyddsföreningen anser är felaktigt.

Bolaget måste antingen presentera bättre utredda alternativa lokaliseringar eller helt avstå från täkt. Bolagets förslag till avgränsning av produktionsområdet inkräktar såvitt de kan se på de västra delarna av riksintresseområdet, vilket är mycket olämpligt. Om torvtäkt överhuvudtaget ska tillåtas på platsen bör produktionsområdet minskas och i sin helhet förläggas väster om riksintresseområdet. Annars finns risk för att grundvattennivån sänks inom delar av riksintresseområdet, vilket kan medföra att naturvärdena minskar kraftigt. Buller medför risk för störningar på det rika fågellivet inom riksintresseområdet. Om torvtäkt ska tillåtas bör skyddszonen utökas med förslagsvis 100 m.

Bolaget

Bolaget har till stöd för sin talan uppgett i huvudsak följande.

Verksamheten lokaliseras till en gammal igenväxt, icke färdigbruten torvtäkt. Området ingår visserligen i ett myrområde som tilldelats VMI klass 1 och utgör ett riksintresse för naturvärden, men ett beviljat täkttillstånd medför inte någon påtaglig skada på riksintresset och dess kärnvärden. Sökt område består inte av en våtmark som utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö. Inte heller kommer ett tillstånd att motverka miljömålen *Myllrande våtmarker* och *Ett rikt djur- och växtliv*.

Verksamheten i kombination med restaurerings- och kompensationsåtgärder samt efterbehandling till våtmark medför istället att de angivna miljömålen främjas i kombination med en god resurshushållning och lämplig markanvändning.

VMI-objektet Åstorpsmossen består av två delobjekt. Delobjekt 1 består av plåtåformig välvd mosse (250 ha), delobjekt 2 utgör de tidigare exploaterade delarna (170 ha) av Åstorpsmossen. Bolaget beräknar att ca 20 ha av brytningsområdet, ca en sjättedel, inte är helt förstört av dikning eller täkt. Bolaget har genom såväl en fågelinventering som en naturvärdesinventering, tillsammans med övrigt underlag,

visat att det sökta området inte utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö. Området är även kraftigt hydrologiskt stört, vilket gör att områdets förutsättningar för att utveckla högre naturvärden är låga. Påverkan på grundvattennivån i området närmast täkten är begränsad.

Kantdiken i kombination med tegdiken kommer att användas för att dränera produktionsområdet och höja markens bärighet. Dessa diken har ett effektivt verkansområde på ca 10–20 m från dikets centrum, vilket innebär att en liten del av den orörda mossen kommer att beröras av de östligaste dikena inom produktionsområdet. Effekten från dikningen som ligger i anslutning till de orörda delarna av mossen kommer att reduceras genom den skyddszon som föreslås. Utanför skyddszonen beräknar bolaget att ingen nämnvärd påverkan kommer att uppstå på mossen öster om ansökt täkt. Skyddszonen har främst till uppgift att minska och kontrollera ev. hydrologisk påverkan på den opåverkade mossen. De tidsperioder som det finns maskiner i nära anslutning till skyddszonerna är mycket begränsade både i tid och antal. Om skyddszonen är 50 eller 100 m bred har därutöver obetydlig inverkan på bullerpåverkan på omgivningen. Skyddszonen är därmed väl anpassad för att uppfylla sitt syfte.

Det är svårt att förstå hur Naturvårdsverkets restaureringsambitioner ska finansieras. Bolaget anser att det är tekniskt svårt och kanske inte ens möjligt att återskapa en högmossa inom det redan exploaterade området om det ska ske inom rimlig tid. Bolaget ställer sig positiv till att grundvattenrör etableras så att en säker kontroll och övervakning av grundvattennivån sker och att sedimentationsbassängerna förses med fördröjningsgardiner eller likvärdig lösning.

I Naturvårdsprogrammet för Karlstads kommun framgår att det dikade och täktade området inte har inventerats. Vid utförd inventering av bolaget framgår att detta område inte hyser några högre naturvärden. Åstorpsmossen har i egenskap av riksintresse tagits upp i Karlstads kommuns översiktsplan från 2002 och bolaget gör den bedömningen att den föreslagna verksamheten är mer än väl förenlig med kommunens översiktsplan.

Bolaget anser att det inte är ekonomiskt rimligt och även tekniskt svårt att utvinna torv inom enbart det område som Länsstyrelsen i Värmlands län angett kan accepteras för täkt inom Åstorpsmossen. Bolaget anser att det är lämpligare och mer effektivt att ytterligare utöka skyddszonen i den sydöstra delen av Åstorpsmossen. Samtidigt måste brytningsområdet utformas så att det är brytningstekniskt möjligt kombinerat med anpassning till övriga intressen och att det medför minsta möjliga påverkan på opåverkade delar av mossen.

Dikning i området har sannolikt medfört den påverkan som Länsstyrelsen i Värmlands län påvisar såsom högre tillväxt av t.ex. ljung. Det är också dessa förhållanden och den påverkan på mossen som föreligger som har legat till grund för bolagets avgränsning av sökt område för täkt. Vad gäller risk för metylkvicksilver i utgående vatten har utförda undersökningar inte visat att torvtäktsverksamheten leder till någon förhöjd halt av metylkvicksilver.

Angående verksamhetens förenlighet med artskyddsförordningen gör bolaget samma bedömning som Länsstyrelsen i Örebro län. Den förstörda delen av Åstorpsmossen hyser inga myrfåglar enligt utförda inventeringar samt VMI-protokoll. Protokollet bör tolkas så att den oförstörda delen av Åstorpsmossen tillsammans med Sånebymossen är det som de facto utgör ett synnerligen värdefullt myrfågelmråde. Av bolaget utförd fågelinventering talar inte emot dessa förhållanden. Av de aktuella fåglarna är det främst ev. påverkan på storspov som är av intresse i ärendet. Vare sig trana eller ljungpipare är hotade. Av bl.a. artefaktabladets uppräknade hot för storspoven framgår det tydligt att det i huvudsak är storspovens habitat, som är styrande för sporspovens populationsutveckling. Detta kommer inte att påverkas negativt av täktverksamheten.

Åstorpsmossen är inte någon unik mosse i regionen. De flesta mossar i regionen har höga till mycket höga naturvärden enligt VMI. Alla mossar större än 100 ha i regionen är lite eller inget påverkade av dikning eller täkt. Sammanfattningsvis framstår Åstorpsmossen som det enda lämpliga objektet i denna del av Värmland.

Bolaget har därmed valt den lämpligaste lokaliseringen i området. Bolagets alternativredogörelse uppfyller de krav som skäligen kan ställas på en redogörelse av det aktuella slaget.

Bolaget har till stöd för sin talan även hänvisat till skriftlig bevisning.

YTTRANDEN

Sveriges geologiska undersökning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har i yttrande uppgett i huvudsak följande.

SGU delar Naturvårdsverkets uppfattning om att tillstånd till torvtäkt i enlighet med ansökan inte bör medges. Området där bolaget planerar att bryta torv är till stora delar inte lämplig för täkt, då delar av området är opåverkat av tidigare täkt eller dikning. SGU anser att torvtäkt inte ska tillåtas på tidigare opåverkad torvmark, eftersom dessa marker ofta hyser höga naturvärden. De binder dessutom långsiktigt in kol från atmosfären. Mot bakgrund av de nationella miljömålen *Begränsad klimatpåverkan* och *Myllrande våtmarker* anser SGU att det finns starka skäl för att nya torvtäkter ska etableras på torvmarker som sedan tidigare är påverkade av markanvändning och att tillstånd till torvtäkt endast bör ges avseende tidigare påverkade torvmarker.

Den aktuella mossen representerar en vanligt förekommande torvbildande miljö och det bör därför i regionen vara möjligt att hitta torv med liknande egenskaper. Enligt VMI hyser Åstorpsmossen även mycket höga naturvärden och ligger inom ett riksintresse för naturvård som hyser geovetenskapliga naturvärden. De orörda delarna av mossen har ett geovetenskapligt värde i sig, men framförallt som en del i ett geologiskt sammanhang.

Bolaget har inte på ett tillfredställande sätt utrett möjligheterna för en alternativ lokalisering av den planerade täktverksamheten. Torv är en mycket vanlig förekommande jordart och det finns därför goda förutsättningar att hitta en ur natur-

hänsyn lämplig lokalisering. En översiktlig kontroll av närområdet utifrån SGU:s jordartsdatabas och Naturvårdsverkets våtmarksinventeringar visar att det inom en mils radie från Åstorpsmossen finns minst tio torvmarker som enligt VMI hyser lägre naturvärden än Åstorpsmossen. De flesta av dessa torvmarker domineras, liksom Åstorpsmossen, av vitmossetorv som på flera platser bör vara lämplig som växttorv. I Åstorpsmossens närområde finns dessutom ett antal torvmarker som inte klassats i VMI. SGU finner det mycket osannolikt att torven i Åstorpsmossen har för bolagets ändamål unika egenskaper. Det kan dock vara svårt att hitta en sammanhängande enskild yta med torv, av samma storlek som Åstorpsmossen, som dessutom har låga naturvärden men detta är inte ett skäl att tillåta att torv bryts på orörda torvmarker.

Länsstyrelsen i Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län har i yttrande uppgett i huvudsak följande.

Inget nytt har tillförts ärendet som innebär att MPD:s beslut ska ändras och länsstyrelsen delar MPD:s bedömning att torvtäkten kan tillåtas. Det faktum att en mosse har fått högsta klass i VMI medför inte per automatik att den ska undantas från exploatering. En bedömning i varje enskilt fall måste göras. De värden som beskrivs i registerbladet för riksintresset Ölmans raviner beskriver inte Åstorpsmossen eller någon av de övriga inom riksintresseområdet förekommande mossarna. Det framgår tydligt att värdena är kopplade till ravinsystemet och det därtill hörande odlingslandskapet. Det rika fågelliv med bl.a. rödlistade arter som Naturvårdsverket hänvisar till är kopplat till den del av Åstorpsmossen som inte är föremål för täktverksamhet. Av den inventering av spelplatser för orre samt inventering av häckfågelfaunan på mossar i Karlstad kommun 2007 som Naturvårdsverket bifogat framgår inte heller att de funna fåglarna skulle förekomma inom det aktuella täktområdet. Länsstyrelsen delar inte Naturvårdsverkets bedömning att det aktuella området för täkt utgör en sådan värdefull naturmiljö att 9 kap. 6 g § miljöbalken är tillämplig.

Länsstyrelsen i Örebro län har till stöd för sin talan även hänvisat till skriftlig bevisning.

Miljönämnden i Karlstads kommun

Miljönämnden i Karlstads kommun (miljönämnden) har i yttrande uppgett i huvudsak följande. Samtliga parter som överklagat beslutet framhåller Åstorpsmossens höga naturvärden, vilket även framfördes i miljönämndens yttrande i prövningsärendet. Miljönämnden vidhåller att det finns skäl att inte tillåta verksamheten och i andra hand att begränsa verksamhetens brytområde. Naturvårdsverket tar bl.a. upp miljökvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* och stoppregeln. Sett ur ett kommunalt perspektiv är Åstorpsmossen den mest skyddsvärda i Karlstad. Mossen ingår i Ölmans ravinsystem och är upptagen som ett riksintresse i översiktsplanen för Karlstads kommun. Att tillämpa stoppregeln på det vis Naturvårdsverket anger vore önskvärt. Om inte detta är möjligt bör verksamhetsområdet begränsas eller skyddszoner utökas så att brytning inte sker inom de delar som har höga naturvärden.

K S

K S har i yttrande uppgett i huvudsak följande. Det är fel att ge tillstånd att bedriva täkt av torv. Hon håller med Naturvårdsverkets yrkande.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser

I 2 och 3 kap. miljöbalken anges de allmänna hänsynsregler och hushållningsbestämmelser som gäller vid prövning av frågor om tillstånd enligt miljöbalken. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska det för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Av 2 kap. 7 § miljöbalken följer att kraven i 2–5 §§ och 6 § första stycket gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem.

I 9 kap. miljöbalken finns bestämmelser om miljöfarlig verksamhet. Av 9 kap. 6 § miljöbalken följer att regeringen får meddela föreskrifter om att det ska vara för-

bjudet att utan tillstånd eller innan anmälan har gjorts bedriva vissa typer av miljöfarlig verksamhet. I 9 kap. 6 g § miljöbalken finns den s.k. stoppregeln, vilken anger att om en täkt av torv kräver tillstånd eller anmälan enligt samma kapitel eller föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet, får takten inte komma till stånd i en våtmark som utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö.

Enligt miljöprövningsförordningen (2013:251), som trädde i kraft den 18 juni 2013, gäller enligt punkten 2 i övergångbestämmelserna att ett beslut eller en dom om tillstånd eller en anmälan enligt en bestämmelse som fanns i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och där en motsvarande bestämmelse finns i denna förordning ska fortsätta gälla för sådana verksamheter som omfattas av 2–32 kap. i denna förordning. Sådana domar eller beslut ska anses meddelade enligt de motsvarande bestämmelserna i denna förordning. Enligt 4 kap. 1 § miljöprövningsförordningen gäller som huvudregel tillståndspflicht B och verksamhetskod 10.10 för täkt av torv med ett verksamhetsområde som är större än 150 hektar.

I artskyddsförordningen (2007:845) finns bestämmelser om bl.a. skydd av fridlysta arter.

Bedömning

Målets handläggning

Mark- och miljödomstolen har inte funnit skäl att även pröva frågan om markavvattning.

Lokaliseringsutredningen

Klagandena har invänt att bolaget i miljökonsekvensbeskrivningen inte i tillräcklig mån har redovisat alternativa platser för verksamheten enligt 6 kap. 7 § andra stycket punkten 4 miljöbalken. Bolaget har angett att alternativredogörelsen uppfyller de krav som skäligen kan ställas på en redogörelse av det aktuella slaget.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Betydelsen av lokaliseringsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken blir begränsad vid en prövning av uttag av torv, eftersom det är fråga om en lägesbunden naturresurs där tillgången är begränsad (se prop. 2008/09:144 s. 20 f). Med hänsyn till att bolaget har gjort en redovisning av alternativa lokaliseringar samt sökt sig till en i huvudsak redan utbruten täkt, finner mark- och miljödomstolen att den i målet gjorda lokaliseringsutredningen kan godtas.

Utgångspunkter för prövningen i målet

Frågan är om Åstorpsmossen utgör en sådan värdefull natur- eller kulturmiljö som gör att stoppregeln i 9 kap. 6 g § miljöbalken är tillämplig. Om så inte är fallet är frågan om verksamheten i övrigt är förenlig med bestämmelserna i 2 och 3 kap. miljöbalken.

Av central betydelse för denna bedömning är om Åstorpsmossen ska ses som ett sammanhängande våtmarksobjekt eller som två hydrologiskt och ekologiskt skilda delområden. Det ankommer på bolaget, i egenskap av verksamhetsutövare, att visa att de olika delarna av mossekomplexet utgör separata hydrologiska system.

I beskrivningen av VMI-objektet Åstorpsmossen anges att det består av två delobjekt, varav delobjekt 1 utgörs av plåtåformig välvd mosse, är 250 ha stort och öppet med en svag lokal påverkan från dikning. Delobjekt 2 beskrivs som obestämbar mosse, 170 ha stort, glest och träd täckt med en stark generell påverkan från torvtäkt. I beskrivningen anges vidare att den västra delen av mossen är helt förstörd av torvtäkt. Av ortofoto över Åstorpsmossen framgår även att den västra delen av mossen bär tydliga spår av dikning över hela det tidigare täktområdet och att det förekommer viss trädväxt där.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

En torvmosses hydrauliska egenskaper varierar från ytan mot djupet beroende på torvens humifieringsgrad, vilket får till följd att den hydrauliska konduktiviteten

avtar mot djupet. Endast de översta decimetrarna bidrar normalt vid vattenflöde medan de övriga delarna av torvprofilen, trots att de är vattenmättade, endast bidrar med marginella flöden. Den hydrologiska inverkan ett område har på ett annat område av mossen är beroende av avståndet till detta och enligt domstolens bedömning är en sådan hydrologisk påverkan normalt begränsad till ett avstånd om som mest ca 30 m, vilket vinner stöd av att delobjekt 2 anges ha en svag lokal påverkan av dikning. Trots att de två delområdena av Åstorpsmossen har samma avrinningsområde och att det kan ske en viss långsiktig påverkan mellan områdena, finner domstolen att det inte finns en sådan hydraulisk kontakt mellan dessa två områden att mossen ska ses som ett hydrologiskt system. Mark- och miljödomstolen finner sammantaget att bolaget med stöd av ortofoto och beskrivningen av VMI-objektet Åstorpsmossen har visat att mossen består av två skilda hydrologiska och ekologiska system.

Enligt förarbeten till 9 kap. 6 g § miljöbalken kan höga naturvärden bestå i sällsynt eller hotad flora eller fauna och hydrologiskt intakta våtmarker. De våtmarker som har klass 1 eller 2 enligt VMI får i regel anses ha höga naturvärden. De våtmarker som omfattas av den Myrskyddsplan över skyddsvärda myrar som tagits fram av Naturvårdsverket och länsstyrelserna, som är Natura 2000-områden eller av riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken kan regelmässigt antas ha höga naturvärden (se prop. 2008/09:144 s. 21 f.).

Då det överklagade tillståndsbeslutet avser täktverksamhet på både delobjekt 1 och delobjekt 2 av Åstorpsmossen, behandlar domstolen först den östra orörda delen av Åstorpsmossen och därefter den västra tidigare utbrutna delen.

Den östra delen av Åstorpsmossen

Åstorpsmossen har fått den högsta klassningen enligt VMI, klass 1. Detta innebär att våtmarksobjektet har ansetts ha mycket höga naturvärden för regionen och är av internationellt eller nationellt bevarandevärde. Inga ingrepp som kan påverka eller ytterligare påverka hydrologin bör tillåtas (se Naturvårdsverkets Prövningsvägledning för torvtäkter, rapport 6605, s. 28). I beskrivningen av våtmarksobjektet

anges att den östra delen av mossen utgörs av en stor platåformig välvd mosse. Den har mycket oregelbundna strukturer, lösbottenpartier och ett 40-tal gölar. Det finns även en smal randskog och laggekärr där. Endast en bäckfåra skiljer Åstorpsmossen från den intilliggande Sånebymossen och betraktar man dessa mossar som en enhet utgör de ett synnerligen värdefullt myrfågeldområde. På Åstorpsmossens intakta del finns häckande ljunpipare, storspov och trana och detta område är av riksintresse för naturvården.

Åstorpsmossen ingår i ett område av riksintresse benämnt Ölmans ravinsystem. Enligt registerbladet för området är riksvärdena raviner, källa och odlingslandskap. Värdeomdömet är att Ölmans ravinsystem är typiskt utbildat och nästan helt oskadat och numera det bästa exemplet på ravinsystem i regionen. En revidering av området av riksintresse skedde 2000. Att registerbladet saknar en beskrivning av denna revidering innebär inte att det nya området av riksintresse saknar skydd. Det avgörande här är hur området av riksintresse kan komma att påverkas av tåkten.

Det finns två fågelinventeringar i målet. Av den som är ingiven av Naturvårdsverket, utförd 2007 och avser förekomsten av spelplatser för orre samt inventering av häckfågelfaunan på mossar i Karlstads kommun 2007, framgår bl.a. att det rikaste fågellivet återfinns på de största och gölrikaste mossarna som Åstorp, och att de tre talrikaste av de inventerade arterna var tofsvipa, ljunpipare och trana. Där konstaterades även att det fanns sammanlagt 19 revir av storspov på 13 olika lokaler och att de större mossarna numera är sporspovens huvudsakliga häckningsbiotop i kommunen. Av den fågelinventering som utförts av bolaget 2010 framkommer att den orörda delen av Åstorpsmossen hyser en intakt myrfågelfauna innefattande ett flertal rödlistade arter och arter skyddade enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar, fågeldirektivet, bl.a. innefattande storspoven som är klassad som sårbar. I bolagets inventering konstateras även att de värden som uppmärksammades vid myrfågelinventeringen på 1970-talet borde finnas kvar och att Åstorpsmossen nu liksom då torde vara en av regionens mest värdefulla fågelmyrar.

Med hänsyn till att den östra orörda delen av Åstorpsmossen är hydrologiskt intakt och hyser mycket höga naturvärden enligt VMI samt att där förekommer revir av hotade fågelarter finner domstolen att stoppregeln i 9 kap. 6 g § miljöbalken är tillämplig. Täkt får således inte komma till stånd i den tidigare obrutna delen av mossen.

Den västra delen av Åstorpsmossen

Den fråga som mark- och miljödomstolen här efter har att ta ställning till är om den ansökta täktverksamheten kan bedrivas på den tidigare exploaterade delen av Åstorpsmossen. Naturvårdsverket har betonat att även tidigare påverkade våtmarker kan utveckla höga naturvärden.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Hela Åstorpsmossen har VMI klass 1, men protokollet från VMI visar att den dikade delen av Åstorpsmossen är bevuxen med träd och helt förstörd av täktverksamhet. Denna del av mossen är hydrologiskt störd och hyser följaktligen lägre naturvärden än Åstorpsmossen i övrigt. Även denna del av mossen ingår i området av riksintresse benämnt Ölmans ravinsystem, men domstolen bedömer att en täktverksamhet på denna plats inte har någon negativ påverkan nedströms och därmed ingen negativ inverkan på området av riksintresse. När det gäller hotad fauna visar den fågelinventering som utförts av bolaget att den redan exploaterade delen av mossen endast hyser triviala fågelarter. Det har inte heller i målet framkommit några uppgifter som visar att det skulle ha utvecklats några höga naturvärden i denna del av mossen. Mark- och miljödomstolen finner därmed att den redan utbrutna delen av Åstorpsmossen inte innehåller en sådan värdefull natur- eller kulturmiljö som gör att stoppregeln i 9 kap. 6 g § miljöbalken är tillämplig.

Frågan är därefter om täktverksamhet i denna del av Åstorpsmossen är förenlig med bestämmelserna i 2 och 3 kap. miljöbalken.

Enligt 3 kap. 1 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Klagandena har anfört att täktverksamheten skulle motverka miljökvalitetsmålen Myllrande våtmarker och Ett rikt växt- och djurliv samt strida mot artskyddsförordningen.

Miljökvalitetsmålen ska ge ledning vid tillämpningen av miljöbalken avseende bedömningen av vad en hållbar utveckling innebär (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 8). För att nå miljökvalitetsmålet Myllrande våtmarker bör torvtäkt endast ske i myrar som redan är kraftigt påverkade av dikning eller i ofullständigt utvunna täkter som inte bedöms vara lämpliga restaureringsobjekt (se prop. 2008/09:144 s. 20). Miljö- kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv innebär bl.a. att arternas livsmiljöer och ekosystem samt deras funktioner och processer ska värnas (se prop. 2004/05:150 s. 203). Med hänsyn till vad domstolen redogjort för ovan om det redan utbrutna områdets låga naturvärden bedömer mark- och miljödomstolen att täktverksamheten är förenlig med miljökvalitetsmålen.

När det därefter gäller frågan om täktverksamheten strider mot det förbud att skada fridlysta arter som följer av artskyddsförordningen kan mark- och miljödomstolen konstatera följande. Artskyddsförordningen är att se som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter. Vid till- ståndsprovning enligt miljöbalken, där frågan om påverkan på skyddade arter aktualiseras, måste således tas ställning till om det finns beaktansvärd risk för skada på fridlysta arter på sätt som anges i artskyddsförordningen och, om så är fallet, en provning göras av om det är möjligt att föreskriva särskilda skyddsåtgärder så att inte skada uppstår. För detta ändamål måste det finnas underlag som medger en tillräckligt säker bedömning av risken för påverkan på fridlysta arter (Se Mark- och miljööverdomstolens dom den 11 april 2013 i mål M 7865-12).

Även om bolagets inventering visar att den tidigare utbrutna delen endast omfattar ganska triviala fågelarter, är frågan om det finns en beaktansvärd risk för att de

hotade fågelarter som finns i den orörda delen av Åstorpsmossen skadas. I samband med bolagets inventering observerades 59 fågelarter varav 12 är upptagna i bilaga 1 i artskyddsförordningen. Fyra av de inventerade arterna är rödlistade. Den rödlistade storspoven har enligt bolagets inventering konstaterats häcka inom Åstorpsmossen. Storspoven är en störningskänslig art och flera studier visar att arten kan påverkas av verksamheter som exempelvis bullrar. Mark- och miljödomstolen bedömer, med hänsyn till avståndet mellan den orörda delen av tälten och den tidigare utbrutna delen, att det visserligen finns en risk för att enstaka individer av dessa skyddade fågelarter kan komma att påverkas av verksamheten, både av buller från verksamheten och av verksamheten som sådan, men att det inte kan anses finnas någon beaktansvärd risk för att beståndet av dessa hotade fågelarter skadas. Artskyddsbestämmelserna utgör därmed inte hinder mot att ge tillstånd.

Mark- och miljödomstolen gör vidare den bedömningen att det med hänsyn till den kraftiga påverkan i området av dikning och tidigare täktverksamhet samt de låga naturvärdena i den redan utbrutna delen, att den tidigare utbrutna delen av Åstorpsmossen inte utgör ett lämpligt restaureringsobjekt. Då en täkt på denna plats inte medför en negativ påverkan på området av riksintresse benämnt Ölmans raviner och inte heller hyser höga naturvärden, finner domstolen att en sådan lokalisering även är förenlig med kommunens översiktsplan.

Bolaget har invänt att det inte vore ekonomiskt rimligt och även tekniskt svårt att endast bedriva verksamhet inom det område Länsstyrelsen i Värmland angett i sitt andrahandsyrkande. Mark- och miljödomstolen finner vid en rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken inte att det kan anses vara orimligt för bolaget att endast bedriva täktverksamhet inom den tidigare utbrutna delen av Åstorpsmossen.

Sammantagen bedömning

Mark- och miljödomstolen finner sammantaget att bolaget inte ska ges tillstånd att bedriva täkt av torv inom den tidigare obrutna delen av Åstorpsmossen. Bolagets förstahandsyrkande ska därmed avslås. När det gäller bolagets andra och tredjehandsyrkanden, enligt vilka bolaget angett skyddszoner i den tidigare orörda östra

delen av Åstorpsmossen, gör domstolen följande bedömning. Då de skyddszoner bolaget angett utgörs av skyddsvärda högmossar med mycket höga naturvärden, finner mark- och miljödomstolen att även bolagets andra och tredjehandsyrkanden ska avslås. Då täktverksamhet enligt domstolens bedömning däremot kan tillåtas i den tidigare utbrutna delen av Åstorpsmossen, finner mark- och miljödomstolen att tillstånd till täkt kan ges i enlighet med Länsstyrelsens i Värmland andrahandsyrkande. Det överklagade beslutet ska således ändras på så sätt att verksamhetsområdet bestäms till det område som markerats genom svart skraffering i doms-bilaga 2.

Nytt villkor

Mark- och miljödomstolen kan inledningsvis konstatera att de av MPD beslutade villkoren för verksamheten inte har överklagats. Länsstyrelsen i Värmlands län har dock yrkat, för det fall mark- och miljödomstolen inte upphäver det överklagade beslutet, att tillståndet ska förenas med villkor om att det ska finnas grundvattenrör utmed täktområdets östra gräns och att sedimentbassängerna ska förses med fördröjningsgardiner. Då bolaget inte har haft någon erinran mot detta nya villkor och villkoret även enligt mark- och miljödomstolens bedömning får anses vara miljömässigt motiverat, finns det skäl att förena tillståndet med detta nya villkor. Villkoret ska utformas i enlighet med vad som framgår av domslutet.

Tillståndets giltighet

Naturskyddsföreningen har när det gäller tillståndets giltighet yrkat att tillstånd endast ska lämnas för tio år. Bolaget har bestritt detta yrkande. Mark- och miljödomstolen finner att det med hänsyn till den begränsning av täktområdet som följer av detta avgörande, finns skäl att ändra tillståndets giltighetstid till 15 år. Tillståndet ska därmed vara giltigt till den 31 december 2029.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 3 (DV427)

Överklagande senast den 20 augusti 2014. Prövningstillstånd krävs.

Monica Daason

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Monica Daason, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand samt de särskilda ledamöterna Kerstin Blom Bokliden och Gunnar Zettersten. Enhälligt. Föredragande har varit beredningsjuristen Erica Ehne.